David Bradshaw este profesor de filozofie la Universitatea din Kentucky si autorul unei fascinante carti despre diferentele dintre traditia crestina rasariteana si cea occidentala, "Aristotle East and West: Metaphysics and the Division of Christendom", aparuta in anul 2004 la Cambridge University Press (tradusa in romana in anul 2010 de Dragos Dasca si Vasile Barzu sub titlul "Metafizica Energiilor Divine si schisma bisericii", Editura Evanghelismos) si distinsa cu premiul "Morris D. Forkosch" al Journal of the History of Ideas.

Profesorul Bradshaw a avut amabilitatea de a discuta despre problemele ortodoxiei in SUA, importanta lui Augustin pentru intelegerea Occidentului si multe alte subiecte fertile, intr-un interviu realizat de karamazov.ro.

Spuneti-mi, va rog, cum ati descoperit ortodoxia? Unii dintre convertiti sunt atrasi de ritualuri, de Liturghie si de "traditia traita". Altii sunt incantati de teologie. Identifica probleme in modelul Simplitatii Divine si descopera ca modelul Dumnezeu/Energii Divine are mult mai mult sens. Exista si cei care cauta "credinta care le-a fost data sfintilor" (nu vreau sa spun ca aceste variante epuizeaza optiunile). Care a fost principalul motiv pentru care v-ati converit?

In timpul colegiului am avut un profesor care era ortodox. M-a chemat la biserica si, mai tarziu, cand am devenit interesat, mi-a imprumutat “The Orthdox Church” de Timothy (astazi Kallistos) Ware. Partea istorica a acestei carti mi-a deschis ochii. M-a facut sa vad ca ortodoxia este pur si simplu continuarea crestinismului asa cum a existat de la inceputul primului secol pe pamanturile evanghelizate de apostoli. A existat o crestere si o dezvoltare, bineineteles, dar niciodata o ruptura radicala cum a aparut in Occident in Evul Mediu (si mai apoi odata cu Reforma). Asadar recunoscand in ortodoxie “credinta care le-a fost data pentru totdeauna sfintilor” a fost argumentul fundamental pentru mine, cu toate ca frumusetea Liturghiei si bunatatea profesorului meu si a familiei sale au fost de asemenea importante.

Cum ati descrie starea ortodoxiei in SUA? In ultimele decenii am putut vedea cateva figuri semnificative venind din acest spatiu (Seraphim Rose este primul nume care vine in minte dar mai sunt si altii). Joaca vreun rol cultura Sudului in aceasa privinta?

Sunt mai degraba sumbru cu privire la starea ortodoxiei in SUA. Diferitele jurisdictii nu sunt deloc aproape de o uniune. Multe dintre ele (precum OCA, de care apartin) au avut parte de scandaluri istovitoarea in ultimii ani. Multe parohii inca sufera din cauza unui accent exagerat pe cultura etnica, si isi consuma energia mai degraba pe fundarasing decat pe invataura, misionarism si serviciu in folosul saracilor. Peste toate astea, internetul faciliteaza raspandirea zvonurilor, si exista o doza mare de suspiciune intre liberalis si consevatori asupra unor chestiuni precum impartasirea homosexualilor sau casatoriile intre persoane de acelasi sex. Astfel, ortodoxia in SUA reflecta diviziunile culturale mai largi prezente in societate. Facem foarte putin din ceea ce s-ar putea numi o marturie ortodoxa in America.

Pe de alta parte, radioul Ancient Faith a furnizat foarte multe materiale de calitate (www.ancientfaith.com).
De asemenea, avem mult mai multe manastiri decat aveam in urma cu cativa ani. Inca sunt putine si mici, conform standardelor Lumii Vechi, dar cel putin ne miscam in directia care trebuie. Daca mai multe parohii ar lega relatii mai stranse cu manastirile, atunci am putea vedea cum ortodoxia americana capata o vigoare si o integritate care ar putea avea un impact real.

Vorbiti intr-o conferinta despre cum ortodoxia poate contribui la viata intelectuala americana. Este paradoxal deoarece in partea aceasta de lume exista voci intelectuale foarte puternice, unele cu o educatie anglo-saxona, care sustin abandonarea oricarei traditii religioase dar in special cea ortodoxa. Cum vedeti aceasta situatie?

Din experienta mea, oamenii crescuti in tarile ortodoxe adesea nu pot vedea in ortodoxie altceva decat o povara a trecutului. O asociaza cu superstitia, obscurantismul, coruptia clerului, si in general cu o incapacitate de a se adapta la conditiile vietii moderne. Asa stateau deja lucrurile in secolul XIX, dupa cum poate vedea oricine citeste Dostoievsky. Cred ca Dostoievsky a dat cel mai bun raspuns la acest tip de atitduine in portretul pe care il face staretului Zosima in “Fratii Karamazov”. A gandi “trebuie sa ma adaptez la lumea moderna” este de fapt o atitudine superficiala, din moment ce ignora ceea ce este adevarat si mai ales ceea ce este adevarat cu privire la propria persoana. Viata mea devine pur si simplu o jucarie a lumii dimprejur. Portretul staretului Zosima arata cum cineva poate depasi acest tip de atitudine pentru a ajunge la o constientizare mai adanca a realitatii spirituale.

“Ce are de-a face Atena cu Ierusalimul?” Este limpede ca lumea moderna a pierdut ceva esential cand a intors spatele crestinismului, dar am putea noi ca ortodocsi sa invatam ceva, in educatia copiilor, de pilda, nu de la modernitate, ci de la lumea pagana clasica?

Vechii greci vorbeau de educatie ca “paideia”, intelegand prin asta nu doar insumarea de cunostinte dar si formarea caracterului si dezvoltarea unei atitudini cultivate asupra vietii. O de descriere a unui astfel de program educational poate fi gasita – foarte schematic si uneori ironic, dar totusi revelator- in “Republica” lui Platon. Nu este o “reteta” care poate fi urmata naiv, dar contine foarte multa intelepciune. “Etica Nicomahica” a lui Aristotel reprezinta o alta sursa importanta. Cui studiaza aceste doua carti ii va fi foarte limpede cum obiceiurile noastre, hobbyurile si activitatile in aparenta insignifiante contibuie cu toate la formarea caracterului. Noi ca ortodocsi in mod necesar trebuie sa recuperam aceasta intelegere a educatiei, din moment ce abilitatea noastra de a primi mesajul ortodoxiei este obstructionata de ingustime si superficialitate sufleteasca.

Aristotel si Platon sunt pictati pe zidurile unor biserici din Romania. Dumneavoastra demonstrati in carte importanta conceptului aristotelic de “energeia” pentru dezvoltarea teologica a crestinatatii ortodoxe. Cum ar trebui sa privim noi din punct de vedere crestin realizarile lor si unde ar trebui ca drumurile sa se desparta?

Este o intrebare complicata, din moment ce exista foarte multe intelepciune reala in Platon si Aristotel, la fel cum exista foarte multe puncte unde gresesc. In general, ei au observatii patrunzatoare despre viata umana, dar esueaza in a recunoaste un Dumnezeu personal deoarece le lipseste revelatia Bibliei. Am scris despre diferitele cai prin care Parintii Bisericii s-au bazat pe mostenirea lor, in special in doua articole care urmeaza a fi publicate, “Plato in

the Cappadocian Fathers" si "The Presence of Aristotle within Byzantine Theology."

Credeti ca ne indreptam din nou spre o existenta catacombica? Si nu ma gandesc neaparat la ceea ce se intampla in Orientul Mijlociu, ci la reglementarile privind religia in scoli, "hate speech", cenzura unor texte, samd.

Cred ca inca suntem departe de stadiul catacombelor. Majoritatea liberalilor se feresc de orice ar putea sa miroasa a persecutie. Bineinteles ca asta se poate schimba, si uneori nu este nevoie de o majoritate pentru a instaura persecutia. Acesta a fost cazul cu, de pilda, activitatea asa numitelor curti ale drepturilor omului in locuri ca UE sau Canada. Dar chiar si asa, este distanta lunga de la abuzuri ocazionale, stridente, de putere la o persecutie reala.

Dumneavoastra predati si filozofie politica la Universitatea din Kentucky. Ce poate aduce ortodoxia nou la perspective iluministe asupra politicii si la modul in care modernitatea filozofica priveste natura umana?

Inca o intrebare mare! Unul din lucrurile pe care le poate aduce Ortodoxia este o constientizare a faptului ca patimile – avaritia, resentimentul, gelozia, samd- nu sunt pur si simplu niste date ale naturii umane, ci putem lupta cu ele si sa le depasim. O mare parte din politica moderna consta in oameni care folosesc statul pentru a incerca sa-si satisfaca patimile. Se simt indreptatiti sa faca asta pentru ca filozofii incepand cu Hobbes le-au spus ca pentru asta s-a inventat politica. Chiar si filozofi cu tendinte mai libertariene precum Locke si Mill iau de la sine inteles faptul ca noi vrem sa ne satisfacem patimile pentru placere si imbogatire, si vad statul ca un protector al zonei unde putem face acest lucru. Aceste este principalul motiv pentru care cred ca o marturie monastica reala are puterea de a transforma societatea moderna (vezi raspunsul la intrebarea 2)

Orthodoxy is undeniably more otherworldly than other versions of Christianity. In this context, what is the best form of government for an Orthodox culture and way of life?

Nu cred ca exista o singura forma de guvernamant care sa fie cea mai buna. Fiecare are avantajele si scaderile proprii, si care este cea mai buna pentru un grup de oameni va depinde de istoria si caracterul lor specific. Bineinteles ca multe societati ortodoxe au avut parte de monarhii, dar cred ca asta spune mai multe despre istoria lor decat despre ortodoxie in sine. Pe

acelasi criteriu, nu cred ca democratia liberala este ceea ce fiecare tara ar trebui sa caute. Fiecare tara trebuie sa-si impace populatia cu o formula care ar putea fi unica.

Este posibil sa avem o “dogmatica empirica” sau o “teologie experientiala”, asa cum sustine Ioan Romanides?

Trebuie sa recunosc ca nu cunosc opera lui Romanies suficient de bine incat sa emit o opinie. In anii ’50 si ’60 a avut contributii excelente, dar mai apoi a devenit un pic excentric.

In literatura ortodoxa recenta Fericitul Augustin este principala tinta pentru deriva Apusului. Putem spune cu certitudine ca toata traditia filozofica europeana reprezinta note de subsol la Augustin, cum face un sociolog ca Robert Nisbet, de pilda?

Intr-adevar, este o formula buna!. Influenta lui Augustin pur si simplu nu poate fi exagerata chiar si in ceea ce priveste ganditori necrestini.

A fost Iluminismul o consecinta naturala a ideii augustiniene de Dumnezeu?

Cred ca a fost mai mult o reactie la ideea scolastica de Dumnezeu – sau mai degraba la curentele contradictorii din aceasta idee, si a incoerentei rezultate. Este adevarat ca multe dintre aceste curente deriva din Augustin, dar cineva nu poate neglija amestecul istoriei.

Care este cea mai mare amenintare in postmodernitate la adresa Ortodoxiei?

Cel mai mare pericol este intotdeauna acela de a rata cautarea lui Dumnezeu cu mustrare de cuget sincera si in rugaciune. Nu cred ca asta se va schimba vreodata.

Credeti ca lumea post crestina va imbratisa religia americana (gnostica) asa cum

recomanda Harold Bloom? Sau va avea o perspectiva nominalista (scientista)?

Mai degraba prima varianta. Chiar si naturalistii autoproclamati doresc ca stiinta sa furnizeze un fel de inlocuitor pentru Dummnezeu, ceva care sa le dea sentimentul ca sunt parte dintr-un nivel mai inalt al realitatii. Filmul “Contact” (bazat pe un roman de Carl Sagan) este un bun exemplu.

Cum argumentezi in general cu cu nominalist (pozitivist) radical?

Cred ca Nietzsche a pus punctul pe I la inceputul cartii a V-a din Stiinta Vesela, intr-un capitol intitulat “Cum noi, de asemenea, suntem inca piosi”. El subliniaza ca daca viziunea materialista (naturalista) asupra lumii este adevarata, nu exista niciun motiv pentru care cineva ar cauta adevarul de dragul adevarului. Cineva lar putea cauta pentru ca asta ii satisface dorinta, dar nu este acelasi lucru cu o cautare a adevarului indiferent unde duce acesta. Asadar, intrebarea care trebuie pusa nturalistului este: de ce este important adevarul pentru tine? Este doar pentru ca tu crezi ca aceasta cunoasterea te va ajuta sa-ti satisfaci dorintele? De ce crezi asta, din moment ce fara indoiala ai descoperit adesea ca adevarul este dezamagitor? De ce nu am alege pur si simplu ceea ce sa credem in acord cu ceea ce ne face fericiti? Oricum, majoritatea oamenilor procedeaza astfel. Nietzsche argumenteaza ca a urmari adevarul indiferent de consecinte este deja o forma de credinta in Dumnezeu. Si cred ca are dreptate in acest punct.

Recomandati, va rog, pentru cititorii nostrii cateva carti care au avut un impact asupra dumneavoastra in ultimii ani!

O carte pe care o citesc pentru cursurile de filozofie politica este Pornified de Pamela Paul. Ceea ce descrie este dezgustator dar este un fel de fereastra deschisa asupra sufletului modern. Am descoperit ca genereaza discutii bune in seminarii, pentru ca studentii sunt constienti ca pornografia este peste tot. O carte politica pe care o citesc in acest moment este “The Great Degeneration” de Niall Ferguson. Este foarte instructiva cu privire la directia gresita in care a luat-o economia moderna si cum statul asistential a corupt societatea. Citesc de asemenea “Maestrul si Margareta” de Mihail Bulgakov. Cred ca acest roman este foarte cunoscut in Estul Europei dar eu nu am auzit de el pana anul trecut. Printre lecturile ortodoxe, am descoperit ca fiind plina de informatii “Orthodoxy and the West” de Christos Yannaras, si astept sa citesc “The Ascent of Christian Law” de John McGuckin. Dar ca sa fiu sincer, petrec mai mult timp citind Parinti si literatura academica dedicata decat carti recente.